

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 351/2011-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 24. augusta 2011 predbežne prerokoval sťažnosť Š. Š., S., zastúpeného advokátkou JUDr. D. K., P., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 8 Co 28/2010 z 26. augusta 2010, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Š. Š. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. decembra 2010 doručená sťažnosť Š. Š., S. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. D. K., P., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru

o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 8 Co 28/2010 z 26. augusta 2010.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa určovacou žalobou doručenou Okresnému súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) 5. mája 2006 domáhal proti bývalej manželke V. Š. (ďalej len „žalovaná“) a Mestu V. (ďalej len „žalovaný“) vyslovenia neplatnosti kúpnej zmluvy uzavretej 16. augusta 2002 medzi žalovaným ako prenajímateľom a žalovanou ako nájomcom, predmetom ktorej bol prevod vlastníckeho práva k bytu č. 2 na prízemí bytového domu súp. č. 24 vo V., časť D., ako aj spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach a spoločných zariadeniach domu, spoluvlastníckeho podielu na pozemku parc. č. 19/2 - zastavaná plocha o výmere 197 m², na ktorom je dom postavený, zapísaného na LV č. 1 kat. úz. S., vklad ktorej bol povolený Správou katastra Poprad pod č. V 3456/2 (ďalej len „kúpna zmluva“). Vec bola okresným súdom vedená pod sp. zn. 10 C 89/2006.

Sťažovateľ svoju žalobu opieral o skutkové tvrdenia spočívajúce v tom, že „kúpna zmluva o odpredaji bytu v zmysle zák. č. 182/1993 Z. z. je od samého počiatku absolútne neplatná z dôvodu, že predmetný byt manželka odkúpila výlučne sama počas trvania manželstva bez toho, aby k predmetnému bytu bolo zrušené právo spoločného nájmu bytu manželov, ktoré i napriek zrušeniu BSM počas trvania manželstva naďalej trvalo, teda že k uzavretiu zmluvy došlo v rozpore s ustanovením § 16 ods. 1 zák. č. 182/93 Z. z.“

Okresný súd rozsudkom sp. zn. 10 C 89/2006 z 21. mája 2007 vyhovel žalobe sťažovateľa a určil, že kúpna zmluva uzavretá medzi žalovanými je absolútne neplatná.

Na základe odvolania žalovanej krajský súd rozsudkom sp. zn. 8 Co 146/2007 z 27. októbra 2008 zrušil rozsudok súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Odvolací súd vo svojom zrušujúcom uznesení vyslovil právny názor, že *„posudzovaný právny úkon nie je absolútne neplatný, ale tak ako to vyplýva z ustanovenia § 701 ods. 1 OZ v danom prípade sa jedná o relatívnu neplatnosť (§ 40a OZ)... Za situácie, keď prvostupňový súd sa vôbec nezaoberal naliehavým právnym záujmom na určení... úlohou*

súdu prvého stupňa po vrátení veci bude zaoberať sa naliehavým právnym záujmom na určení podľa § 80 písm. c/ O. s. p.“.

V poradí druhým rozsudkom sp. zn. 10 C 89/2006 z 24. júna 2009 okresný súd žalobu sťažovateľa zamietol. Súčasne zamietol aj vzájomný návrh žalovaného na určenie podielového spoluvlastníctva k bytu s príslušenstvom. Proti v poradí druhému rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, v ktorom namietal najmä nesprávne vyhodnocovanie dôkazov, ktoré malo vyústiť do nesprávnych skutkových zistení a nesprávneho právneho posúdenia veci.

O odvolaní sťažovateľa rozhodol krajský súd namietaným rozsudkom tak, že prvostupňový rozsudok z 24. júna 2009 v spojení s opravným uznesením z 28. januára 2010 ako vecne správny potvrdil. Sťažovateľ sa nestotožňuje so závermi krajského súdu uvedenými v odôvodnení jeho rozsudku z 26. augusta 2010, najmä s tým, že *„pri svojom rozhodovaní nerešpektoval kautely určujúce minimálnu mieru racionality a konzistencie skutkovej a právnej argumentácie, naopak rozhodol v rozpore s doterajšou ustálenou judikatúrou NS SR, ktorý rozhodoval v obdobnej veci rozsudkom 1 Cdo 205/2006 zo dňa 26. 9. 2010, z výrokovej vety ktorej vyplýva, že prenajímateľ môže previesť byt v zmysle ustanovenia § 16 ods. 1 zák. č. 182/93 Z. z. po rozvode manželstva na toho z bývalých manželov, ktorého súd po zrušení práva spoločného nájmu určí za výlučného nájomníka v zmysle ustanovenia § 705 ods. 1 OZ.“.*

Podstata námietok sťažovateľa spočíva v tom, že *„k odkúpeniu bytu uzavretím kúpnej zmluvy medzi prenajímateľom a len jedným z nájomcov (bývalou manželkou) bez účasti mňa, sťažovateľa, došlo ešte počas trvania manželstva, kedy nám obom ako manželom patrilo právo spoločného nájmu k bytu, ktoré do dnešného dňa nikdy nebolo zrušené.*

Takýmto spôsobom nemohol preto v súlade so zákonom odkúpiť byt iba jeden z manželov (bývalá manželka na môj úkor), pretože k predmetu kúpy existovalo právo spoločného nájmu k bytu, ktoré v čase uzavretia zmluvy nebolo zrušené a uzavretie takejto

zmluvy nemôže konvalidovať ani to, že táto zmluva bola uzavretá 16 dní po zániku nášho BSM, ku ktorému došlo rozhodnutím súdu počas trvania manželstva.“.

V súvislosti s uvedenými námietkami k záverom krajského súdu sťažovateľ tvrdí, že *„právo spoločného nájmu bytu manželmi je zvláštnym prípadom spoločného nájmu bytu, ktorý sa vyznačuje tým, že svedčí obom manželom spoločne a nerozdielne.*

Nedielnosť tohto práva sa v hmotnoprávnej oblasti prejavuje tým, že napr. (per analogiam)... výpoveď musí byť daná obidvom manželom a obidvom musí byť tiež doručená. V prípade, že prenajímateľ dal výpoveď len jednému z manželov, v prejednávanej veci bola uzavretá kúpna zmluva o odpredaji bytu len s jedným manželom, nemôže takáto výpoveď byť platná a vyvolať zánik nájomného vzťahu, v prejednávanej veci nemôže byť takáto uzavretá kúpna zmluva platná vo vzťahu k druhému manželovi, pretože voči druhému manželovi tu chýba existencia hmotnoprávneho úkonu prenajímateľa ako prejavu vôle adresovanému i tomuto spoločnému nájomcovi bytu smerujúceho k jeho odpredaju.

Nedielnosť práva spoločného nájmu bytu spôsobuje, že úkonu prenajímateľa prejaveneému len voči jednému z manželov, nemožno priznať právnu relevanciu vo vzťahu k obom manželom (viď R NS SR 2 Cdo 137/2003, Justičná revue).

So zreteľom na skutočnosť, že spoločný nájom bytu je špecifický druh spoločného nájmu bytu, ktorý môže vzniknúť len medzi manželmi (ak spolu žijú) a tiež so zreteľom na skutočnosť, že tento nájom vzniká zo zákona, a hlavne, že za trvania manželstva ho ani nemožno zrušiť, treba vyvodiť záver, že sťažovateľ a bývalá manželka aj po rozvode manželstva boli stále spoločnými nájomcami bytu.

Keďže k odkúpeniu bytu došlo počas trvania manželstva, kedy nebolo možné ešte spoločný nájom k bytu zrušiť a za takéhoto stavu bola uzavretá kúpna zmluva, uzavretie kúpnej zmluvy ako právny úkon je preto od samého počiatku absolútne neplatný v zmysle § 39 OZ, pretože takýmto uzavretím zmluvy som bol ja, sťažovateľ, vylúčený z reálnej možnosti nadobudnúť byt do podielového spoluvlastníctva, pretože počas trvania manželstva došlo k zrušeniu nášho BSM.“.

Podľa názoru sťažovateľa rozsudkom krajského súdu sp. zn. 8 Co 28/2010 z 26. augusta 2010, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa sp. zn. 10 C 89/2006

z 24. júna 2009 v spojení s opravným uznesením z 28. januára 2010, došlo k porušeniu jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Na základe uvedeného sťažovateľ žiada, aby ústavný súd prijal jeho sťažnosť na ďalšie konanie a následne nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo Š. Š. na súdnu a inú právnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 a 2, čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu Prešov, sp. zn. 8 Co 28/2010 zo dňa 26. 8. 2010 porušené bolo.

2. Rozsudok Krajského súdu Prešov sp. zn. 8 Co 28/2010 zo dňa 26. 8. 2010 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie, v ktorom bude rozhodnuté aj o náhrade trov konania pred Ústavným súdom SR.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto

ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

V sťažnosti je oddelený petit od jej ostatných častí. Ústavný súd je podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde viazaný návrhom na začatie konania. Viazanosť ústavného súdu návrhom sa vzťahuje zvlášť na návrh výroku rozhodnutia, ktorého sa sťažovateľ domáhal. Ústavný súd môže rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za porušovateľa svojich práv. Tvrdenia o porušení iných ustanovení ústavy (čl. 1 ods. 1 a čl. 20 ods. 4 ústavy), ktoré sťažovateľ uvádza v texte sťažnosti mimo petitu, je totiž v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu potrebné považovať iba za súčasť argumentácie sťažovateľa (III. ÚS 149/04, II. ÚS 65/07, IV. ÚS 279/07).

Ústavný súd vo svojej konštantnej judikatúre poukazuje na to, že nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom

ochrany ústavnosti. Z ústavného postavenia ústavného súdu vyplýva, že jeho úlohou pri rozhodovaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je zastupovať všeobecné sudy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o namietaných porušeníach ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv a slobôd je určená princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, ak je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecným súdom nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve.

Z toho vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02). O svojvôli pri výklade alebo aplikácii právneho predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení tohto právneho predpisu, že by zásadne poprel ich účel a význam (napr. I. ÚS 115/02, I. ÚS 176/03).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu základné právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie zaručuje každému právo na prístup k súdu, ako aj konkrétne procesné garancie v konaní pred ním (I. ÚS 26/94). Ochrany základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) sa možno domáhať v medziach a za podmienok ustanovených vykonávacími zákonmi (napr. III. ÚS 124/04).

Ústavou zaručené základné právo na súdnu ochranu vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy a tiež aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru neznamenajú právo na úspech v konaní pred všeobecným súdom a nemožno ich účelovo chápať tak, že ich naplnením je len víťazstvo v takomto spore (II. ÚS 21/02, IV. ÚS 277/05).

Vychádzajúc z uvedených právnych názorov ústavný súd na účely posúdenia opodstatnenosti sťažnosti preskúmal namietaný rozsudok krajského súdu.

Krajský súd v odôvodnení namietaného rozsudku najskôr poukázal na obsah odvolaním napadnutého (v poradí druhého) rozsudku okresného súdu, ktorým zamietol žalobu (sťažovateľa), pričom okrem iného v ňom uviedol, že súd prvého stupňa vykonaným dokazovaním zistil, že *„manželstvo žalobcu a žalovanej 1/ uzavreté dňa 18. 11. 1978 bolo právoplatne rozvedené týmto súdom v konaní sp. zn. 12C/551/2002 ku dňu 7. 12. 2002. Za trvania manželstva týmto účastníkom bol pridelený žalovaný byt do spoločného nájmu manželov na základe rozhodnutia o pridelení bytu a dohody o odovzdaní a prevzatí bytu zo dňa 7. 12. 1978. Tento právny stav zostal nezmenený aj po zrušení bezpodielového spoluvlastníctva manželov žalobcu a žalovanej 1/ na základe súdneho rozhodnutia tohto súdu v konaní sp. zn. 19C/488/2002, a to s právoplatnosťou k 30. 7. 2002, pretože právo spoločného nájmu bytu nie je predmetom BSM. Ide o samostatný právny inštitút upravený inými ustanoveniami Občianskeho zákonníka. Po rozvode manželstva sa žalobca a žalovaná 1/ nedohodli o ďalšom nájme bytu a žiaden z týchto účastníkov doteraz nepodal na súd ani návrh o zrušenie práva spoločného nájmu bytu po rozvode ich manželstva. Žalovaný 2/ ako prenajímateľ a vlastník žalovaného bytu s prísl. ponúkol obom manželom, a to žalobcovi a žalovanej 1/ na odkúpenie byt s prísl. za kúpnu cenu 20.336,- Sk, ktoré však viazal na predchádzajúce vyrovnanie nedoplatkov za nájom a služby spojené s užívaním bytu. Z výsluchu žalovanej 1/, vypočutej svedkyne JUDr. J. L., ktorá pripravovala napádanú kúpnu zmluvu a z výsluchu svedka Š. Š., syna uvedených účastníkov, súd mal preukázané, že žalovaný 2/ dal ponuku na odkúpenie bytu obom účastníkom, opakovanie s nimi jednal, a to buď na bytovom podniku spravovanom žalovaným mestom alebo u JUDr. J. L., pričom*

žalobca zakaždým uviedol, že byt kupovať nebude a nebol ochotný ani vyrovnať vzniknutý nedoplatok za byt pred kúpou bytu. Na základe toho uzatvoril žalovaný 2/ počas trvania manželstva žalobcu a žalovanej 1/, ale po zániku ich BSM na základe súdneho rozhodnutia, napádanú kúpnu zmluvu len so žalovanou 1/ ako nájomkyňou bytu, a to dňa 16. 8. 2002 a táto kúpna zmluva bola zavkladovaná do katastra nehnuteľností dňa 23. 9. 2002 pod č. V 3456/02, kedy nastali účinky prevodu vlastníckeho práva na žalovanú 1/. Od tej doby je žalovaná 1/ zapísaná ako výlučná vlastníčka bytu č. 2 na 1. poschodí, vchod 1 v bytovom dome s. č. 24, spolu so spoločnými časťami a spoločnými zariadeniami domu a so spoluvlastníckym podielom pozemku parc. č. 19/2 o výmere 197 m² v podiele 1422/10000-in, a to na LV č. 468 v kat. úz. S...

Súd prvého stupňa vec právne posúdil podľa ustanovenia § 40a Občianskeho zákonníka, § 16 ods. 1 a § 3 ods. 1 zákona č. 182/1993 Z. z., § 41 Občianskeho zákonníka, § 701 Občianskeho zákonníka, § 703 Občianskeho zákonníka, § 100 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka, § 101 Občianskeho zákonníka, § 80c, O. s. p. a dospel k nasledovným záverom:

Na základe zisteného skutkového stavu a vyššie citovanej právnej úpravy, ako aj s prihliadnutím na vyslovený právny názor odvolacieho súdu v jeho zrušujúcom uznesení zo dňa 27. 10. 2008, ktorým zrušil predchádzajúci rozsudok súdu prvého stupňa a vrátil mu vec na ďalšie konanie, súd prvého stupňa dospel k právnemu záveru, že návrh žalobcu na určenie neplatnosti napádanej kúpnej zmluvy, uzavretej medzi žalovanými 1/ a 2/, má byť posúdený ako relatívna neplatnosť, a nie ako absolútna neplatnosť. Dôvod na vyslovenie relatívnej neplatnosti uvedeného právneho úkonu zo strany žalobcu však nie je daný, pretože sám spôsobil, že nebol účastníkom uvedenej kúpnej zmluvy ako kupujúci, pretože opakovane odmietol byt kúpiť. Preto sa z tohto dôvodu nemôže dovolávať neplatnosti, keď ju sám spôsobil. Okrem toho žalobca nepreukázal, že odmietol dať súhlas žalovanej k uzatvoreniu napádanej kúpnej zmluvy ako spoločný nájomca, a tak neuniesol dôkazné bremeno podľa § 120 ods. 1 O. s. p. Kúpna zmluva bola síce uzavretá v čase, keď manželstvo účastníkov ešte právne trvalo až do jeho právoplatného rozvodu ku dňu 7. 12. 2002, avšak v čase uzavretia kúpnej zmluvy medzi žalovanou 1/ a žalovaným 2/ žalobca so žalovanou 1/ mali zrušené BSM na základe súdneho rozhodnutia. Preto v danom prípade neplatí ustanovenie § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka o súhlase druhého manžela, ak nejde o bežné veci, pretože uvedený byt s prísl. nebol predmetom BSM, nešlo o spoločný

majetok nadobudnutý za trvania manželstva, ale išlo o právny inštitút spoločného nájmu bytu manželmi podľa § 701 a nasl. Občianskeho zákonníka. Okrem toho súd bol povinný prihliadnúť na vznesenú námietku premlčania uvedeného nároku žalobcu, a to žalovanou 1/, ktorá namietala, že žalobca podal návrh na súd až po uplynutí zákonnej 3-ročnej premlčacej lehoty, od kedy si toto právo mohol uplatniť po prvýkrát. Súd uzatvára, že právne účinky napádanej kúpnej zmluvy nastali ku dňu 23. 9. 2002, od ktorého dňa začala plynúť žalobcovi 3-ročná premlčacia lehota a táto mu uplynula k 23. 9. 2005. Keďže žalobu podal na súd až 5. 5. 2006, vzhľadom na vznesenú námietku premlčania súd jeho žalobu o vyslovenie neplatnosti napádanej kúpnej zmluvy zamietol. Napokon súd prvého stupňa videl aj ďalší dôvod na zamietnutie žaloby žalobcu, a to nedostatok naliehavého právneho záujmu na určení relatívnej neplatnosti žalovanej kúpnej zmluvy. Aj s touto otázkou sa musel súd vysporiadať vzhľadom na vyslovený právny názor odvolacieho súdu. Súd dáva za pravdu žalovanej 1/, že právne postavenie žalobou ako nájomcu bytu sa nezmenilo ani po uzavretí žalovanej kúpnej zmluvy, pretože jeho doterajší nájomný vzťah k bytu zostal zachovaný v tom istom rozsahu. Žalovaná 1/ poukázala na zákonnú úpravu uvedenú v § 680 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka, podľa ktorých ustanovení platí, že ak dôjde k zmene vlastníctva k prenajatej veci, vstupuje nadobúdateľ do právneho postavenia prenajímateľa; pri zmene vlastníctva k nehnuteľnej veci môže z tohto dôvodu vypovedať nájomnú zmluvu iba nájomca, v prípade, ak zmluva bola uzavretá na dobu určitú. Keďže podľa zhodných tvrdení žalobcu a žalovaných 1/ a 2/ doteraz nedošlo medzi žalobcom a žalovanou 1/ k zrušeniu práva spoločného nájmu bytu, resp. k dohode o ďalšom nájme bytu po rozvode ich manželstva a nájom žalobcu k bytu stále trvá, je nad rámec tohto konania zaoberať sa ďalšími právnymi otázkami týkajúcimi sa výlučne trvania, resp. následného skončenia nájmu bytu u žalobcu. Súd je v zmysle § 153 O. s. p. viazaný žalobným návrhom. Predmetom tohto konania je posúdenie platnosti či neplatnosti napádanej kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva bytu s prísl. medzi žalovanými 1/ a 2/ a s týmto konaním nijako nesúvisí bližšie sa zaoberať otázkou, aké práva vyplývajú žalobcovi z jeho práva nájmu bytu s prísl., ktorý bol predmetom prevodu a či ohľadne týchto práv došlo k nejakým zmenám, resp. k ich zániku. Nie je vylúčené, aby sa žalobca, resp. žalovaná 1/ dožadovali svojich práv vyplývajúcich z ich spoločného nájmu k bytu v samostatnom súdnom konaní. Na základe uvedeného právneho posúdenia súd žalobu žalobcu v celosti zamietol. Súd takisto

zamietol v celosti vzájomný návrh žalovaného 2/, a to vzhľadom k tomu, že rozhodnutím o žalobe vyriešil právnu otázku dôležitú aj pre konanie o vzájomnom návrhu, t. j. súd vyriešil, že napádaná kúpna zmluva je platná v celom rozsahu a vzájomný návrh žalovaného 2/ je preto nedôvodný.“.

V ďalšej časti odôvodnenia namietaného rozsudku formuloval krajský súd svoje vlastné právne závery k námietkam sťažovateľa vyjadreným v odvolaní, keď najmä uviedol:

„Odvolací súd poukazuje na to, že v našom procesnom práve platí zásada, že ak súd zamietá žalobu o určenie, či tu právo alebo právny vzťah je či nie je pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na takom určení, je logicky vylúčené, aby súčasne žalobu preskúmal po stránke vecnej.

Jedným z dôvodov, ktoré uviedol v odôvodnení svojho rozhodnutia súd prvého stupňa vo vzťahu k zamietnutiu žaloby bolo nedostatok naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti zmluvy, preto odvolací súd sa obmedzil na preskúmanie správnosti týchto záverov.

Platný Občiansky súdny poriadok výslovne stanovuje čoho sa môže žalobca domáhať, čiže aké sú právne prípustné druhy žalôb z hľadiska obsahu petitu. V zmysle ustanovenia § 80 písm. c/ O. s. p. žalobou na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem. Povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu na určení právneho vzťahu alebo práva je naliehavý právny záujem, zaražuje žalobcu. Vo všeobecnosti treba vychádzať z toho, že naliehavý právny záujem na určovacej žalobe je daný vtedy, ak je tu daný aktuálny stav objektívnej právnej neistoty medzi žalobcom a žalovaným, ktorý je ohrozením žalobcovho právneho postavenia a ktorý nemožno inými právnymi prostriedkami odstrániť, pričom nie je dôležité ako táto neistota vznikla. Posúdenie naliehavého právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie týchto pomerov, ktoré sú ohrozené neistotou, a teda predstavujú nebezpečenstvo budúceho porušenia právnych povinností iným subjektom.

Naliehavosť právneho záujmu predpokladaná citovaným ustanovením nachádza svoje vyjadrenie v petite, ktorý žalobca vo svojom návrhu zvolil. Určovacou žalobou sa žalobca nedomáha prisúdenia plnenia, nedomáha sa teda vydania exekučného titulu, ale vydania autoritatívneho výroku súdu, že určitý právny vzťah alebo právo tu je (pozitívna

určovacia žaloba) alebo že tu nie je (negatívna určovacia žaloba). Žalobca podaním určovacej žaloby vyjadruje, že mu k ochrane práva postačí jeho určenie - danie mu istoty práva.

Súdna prax za určovaciu žalobu v zmysle § 80 písm. c/ O. s. p. považuje aj návrh na určenie neplatnosti zmluvy, hoci sa ním priamo neurčuje existencia či neexistencia práva, resp. právneho vzťahu. Zároveň rešpektuje názor, že ak vyslovením neplatnosti sa má riešiť len predbežná otázka vo vzťahu k otázke či tu právo je alebo nie je, nie je na takejto žalobe daný naliehavý právny záujem. Ten je v takomto prípade daný na samotnom určení práva. Určenie neplatnosti zmluvy nemusí znamenať, že účastník je nositeľom práva, ktorému malo v dôsledku zmluvy zaniknúť, pretože právo mu mohlo zaniknúť na základe inej právnej skutočnosti.

Z obsahu spisu nepochybne vyplýva, že žalobca podaním určovacej žaloby sleduje ochranu svojho tvrdeného práva - práva prevodu bytu do vlastníctva nájomcovi. Naliehavosť právneho záujmu bola ním formulovaná tak, že bol z toho práva vylúčený tým, že vlastníak previedol byt len jednému z nájomcov.

Vychádzajúc z hore uvedeného odvolací súd sa stotožňuje so záverom súdu prvého stupňa o nedostatku naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti zmluvy.

Z vykonaného dokazovania nepochybne vyplýva, že žalovaný 2/ dal ponuku na odkúpenie bytu obom účastníkom, opakovane s nimi jednal, pričom žalobca zakaždým uviedol, že byt kupovať nebude. Nemožno preto dospieť k záveru, že odporcovia 1/ a 2/ obišli predkupné právo žalobcu ako spoločného nájomcu. Predkupné právo žalobcu teda mohlo zaniknúť aj na základe inej právnej skutočnosti, pričom určenie neplatnosti kúpnej zmluvy nemusí znamenať, že žalobca je nositeľom tohto práva.

Ak by súd aj rozhodol o neplatnosti zmluvy, týmto deklaratórnym rozhodnutím sa nevyriešia všetky otázky sporu, predovšetkým s konečnou platnosťou otázka existencie predkupného práva žalobcu, teda, nebola by tým žalobcovi daná istota práva.

Z uvedených dôvodov odvolací súd potvrdil rozsudok v spojení s opravným znesením v napadnutom výroku o zamietnutí žaloby a vo výroku o nepriznaní náhrady trov konania žalovaným v 1/ a 2/ rade voči žalobcovi. “

Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom rozsudku krajského súdu sp. zn. 8 Co 28/2010 z 26. augusta 2010 (s prihliadnutím na obsah v poradí druhého rozsudku súdu prvého stupňa sp. zn. 10 C 89/2006 z 24. júna 2009, ktorý bol v odvolacom konaní preskúmaný) dospel k názoru, že zo záverov odvolacieho súdu týkajúcich sa posudzovanej právnej otázky (určenie neplatnosti právneho úkonu – kúpnej zmluvy) nevyplýva jednostrannosť alebo taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu.

Dôvody uvedené v namietanom rozsudku krajského súdu možno považovať z ústavného hľadiska za dostatočné a akceptovateľné. Vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu ich možno rozumne zahrnúť pod obsah právnych noriem aplikovaných v danej veci. Výklad uvedených právnych noriem zodpovedá zároveň princípom rozumného usporiadania práv a povinností dotknutých subjektov v prípadoch vysporiadania vzťahov vyplývajúcich zo spoločného nájmu. Obsah predložených listinných dôkazov v predmetnom súdnom konaní zároveň pripúšťa interpretáciu faktov a posúdenie relevantných právnych otázok tak, ako sú v danom prípade prezentované krajským súdom.

Ústavný súd považuje predovšetkým za potrebné zdôrazniť, že predmetom konania vedeného všeobecnými súdmi bola žaloba sťažovateľa o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy zo 16. augusta 2002 uzavretej medzi žalovanými pre jej rozpor s § 16 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vlastníctve bytov“), pretože k prevodu bytu s príslušenstvom výlučne na žalovanú došlo za trvania ich spoločného nájmu bytu, ktorý doteraz nebol zrušený a nedošlo ani k dohode medzi ním a žalovanou o ďalšom nájme bytu po rozvode ich manželstva. Z uvedeného dôvodu predmetnú kúpnu zmluvu sťažovateľ považoval za absolútne neplatný právny úkon pre rozpor so zákonom podľa § 39 Občianskeho zákonníka.

Podľa § 16 ods. 1 zákona o vlastníctve bytov vlastník domu môže byť, ktorého je nájomcom fyzická osoba, previesť len tomuto nájomcovi.

Podľa § 701 Občianskeho zákonníka bežné veci týkajúce sa spoločného nájmu bytu môže vybavovať každý zo spoločných nájomcov. V ostatných veciach je potrebný súhlas všetkých; inak je právny úkon neplatný. Z právnych úkonov týkajúcich sa spoločného nájmu bytu sú oprávnení a povinní všetci spoloční nájomcovia spoločne a nerozdielne.

Tak prvostupňový súd, ako aj odvolací súd v posudzovanej veci dospeli k záveru, že medzi bežné veci v zmysle § 701 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktoré by mohol vybavovať jeden z manželov (spoločných nájomcov bytu), nepatrí zmluva o prevode bytu len jednému zo spoločných nájomcov, ktorou by mal byť podstatne zmenený obsah spoločného práva manželov k bytu potiaľ, kým by toto právo zaniklo. Takýto úkon musí byť urobený vo vzájomnej zhode oboma manželmi. Uvedený právny názor je konformný s doterajšou súdnou praxou (pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 151/2005). Na základe uvedeného potom platí, že ak nejde o bežnú vec, je nevyhnutný súhlas všetkých spoločných nájomcov. Nedostatok súhlasu všetkých spoločných nájomcov má za následok relatívnu neplatnosť úkonu (porovnaj § 701 ods. 1 a § 40a Občianskeho zákonníka).

Podľa § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že tzv. určovacia žaloba podľa § 80 písm. c) OSP [na rozdiel od ostatných typov žalôb uvedených v § 80 písm. a) a b) OSP] má miesto iba za predpokladu, že žalobca má naliehavý právny záujem na požadovanom určení existencie alebo neexistencie právneho vzťahu alebo práva. Je preto primárnou povinnosťou všeobecných súdov, aby sa pri rozhodovaní o určovacej žalobe vysporiadali najprv s otázkou existencie či neexistencie naliehavého právneho záujmu žalobcu. O vecnej opodstatnenosti žaloby môžu rozhodovať až po zistení, že naliehavý právny záujem je daný. Pokiaľ všeobecné súdy postupujú tak, že rozhodnú o vecnej opodstatnenosti určovacej žaloby bez toho, aby dospeli k záveru o existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu,

porušia tým základné právo na súdnu ochranu ďalšieho účastníka konania [spravidla žalovaného (II. ÚS 382/2010)].

Právny záujem, ktorý je podmienkou prípustnosti takejto žaloby, musí byť naliehavý v tom zmysle, že žalobca v danom právnom vzťahu môže navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov (ide najmä o prípady, v ktorých sa určením, či tu právny vzťah alebo právo je či nie je, vytvorí pevný základ pre právne vzťahy účastníkom sporu a predíde sa žalobe o plnenie). Naliehavý právny záujem žalobcu na požadovanom určení treba skúmať predovšetkým so zreteľom na cieľ sledovaný podaním žaloby a konečný zmysel navrhovaného rozhodnutia. Ak žalobca neosvedčí svoj naliehavý právny záujem na ním požadovanom určení, ide o samostatný a prvoradý dôvod pre zamietnutie žaloby. Pokiaľ teda súd dospeje k záveru, že určovacia žaloba nie je z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení spôsobilým alebo prípustným prostriedkom ochrany práva, zamietne ju bez toho, aby sa zaoberal meritom veci (pozri rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 241/2008).

Možno konštatovať, že všeobecné súdy sa v danej veci otázkou existencie naliehavého právneho záujmu sťažovateľa ako žalobcu na požadovanom určení neplatnosti kúpnej zmluvy ústavne akceptovateľným spôsobom vysporiadali.

Ak teda okresný súd v posudzovanej veci na základe vykonaného dokazovania (v poradí druhým rozsudkom z 24. júna 2009) okrem iného ustálil, že sťažovateľ ako žalobca v konaní naliehavosť právneho záujmu na určení neplatnosti kúpnej zmluvy (ktorú prvostupňový súd aj odvolací súd posúdili ako relatívnu, nie absolútnu) nepreukázal, pretože s poukazom na § 680 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka jeho právne postavenie ako nájomcu bytu sa nezmenilo ani po uzavretí napadnutej kúpnej zmluvy (jeho doterajší nájomný vzťah k bytu zostal zachovaný v tom istom rozsahu), keď predtým opakované ponuky zo strany žalovaného na kúpu bytu odmietol, odvolací súd považoval tento jeho právny záver za správny a v plnom rozsahu sa s ním stotožnil.

Ústavný súd nezistil, že by namietané rozhodnutie krajského súdu bolo svojvoľné alebo v zjavnom vzájomnom rozpore, či urobené v zrejmom omyle a v nesúlade s platnou právnou úpravou. Ústavný súd v takomto prípade nemá dôvod a ani oprávnenie na prehodnocovanie záverov tohto súdu. Tvrdenia sťažovateľa preto podľa názoru ústavného súdu sledujú len dosiahnutie zmeny súdneho rozhodnutia, ktoré skončilo pre neho nepriaznivým výsledkom, čo však nemožno spájať s porušením jeho základných práv garantovaných ústavou ani porušením práv garantovaných dohovorom. K porušeniu ústavou garantovaných práv totiž nemôže dôjsť takým rozhodnutím príslušného štátneho orgánu, ktorým tento orgán uplatní svoju právomoc v súlade s platnými právnymi predpismi.

Po oboznámení sa s obsahom namietaného rozsudku krajského súdu preto ústavný súd konštatoval, že krajský súd konal v medziach svojej právomoci, keď príslušné ustanovenia dotknutých právnych predpisov, ktoré boli podstatné pre posúdenie veci, ústavne konformným spôsobom interpretoval a aplikoval, pričom jeho úvahy vychádzajú z konkrétnych faktov, sú logické, a preto aj celkom legitímne a právne akceptovateľné.

V súvislosti so sťažovateľovým prejavom nespokojnosti s namietaným rozsudkom krajského súdu ústavný súd opätovne zdôrazňuje, že obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je záruka, že rozhodnutie súdu bude spĺňať očakávania a predstavy účastníka konania. Podstatné je, aby postup súdu bol v súlade so zákonom, aby bol ústavne akceptovateľný a aby jeho rozhodnutie bolo možné kvalifikovať ako zákonné, preskúmateľné a bez znakov arbitrárnosti. V opačnom prípade nemá ústavný súd dôvod zasahovať do postupu a rozhodnutí súdov, a tak vyslovovať porušenia základných práv (obdobne napr. I. ÚS 50/04, III. ÚS 162/05).

Pokiaľ sťažovateľ namietal porušenie základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, ústavný súd iba konštatuje, že nezistil zjavnú neopodstatnenosť alebo arbitrárnosť namietaného rozhodnutia krajského súdu v súvislosti s označeným čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, a preto nemohlo dôjsť k arbitrárnosti tohto rozhodnutia ani v súvislosti s namietaným porušením čl. 47 ods. 3 ústavy.

Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že medzi napadnutým rozsudkom krajského súdu a obsahom základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 47 ods. 3 ústavy a tiež právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru označených sťažovateľom neexistuje taká príčinná súvislosť, ktorá by signalizovala možnosť vysloviť ich porušenie po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde o odmietnutí sťažnosti sťažovateľa z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Nad rámec svojho rozhodnutia ústavný súd považoval za potrebné uviesť, že nie je vylúčené, aby sa sťažovateľ, resp. žalovaná domáhali usporiadania svojich práv vyplývajúcich z ich spoločného nájmu k bytu v samostatnom súdnom konaní.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti sa už ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa na ochranu ústavnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. augusta 2011